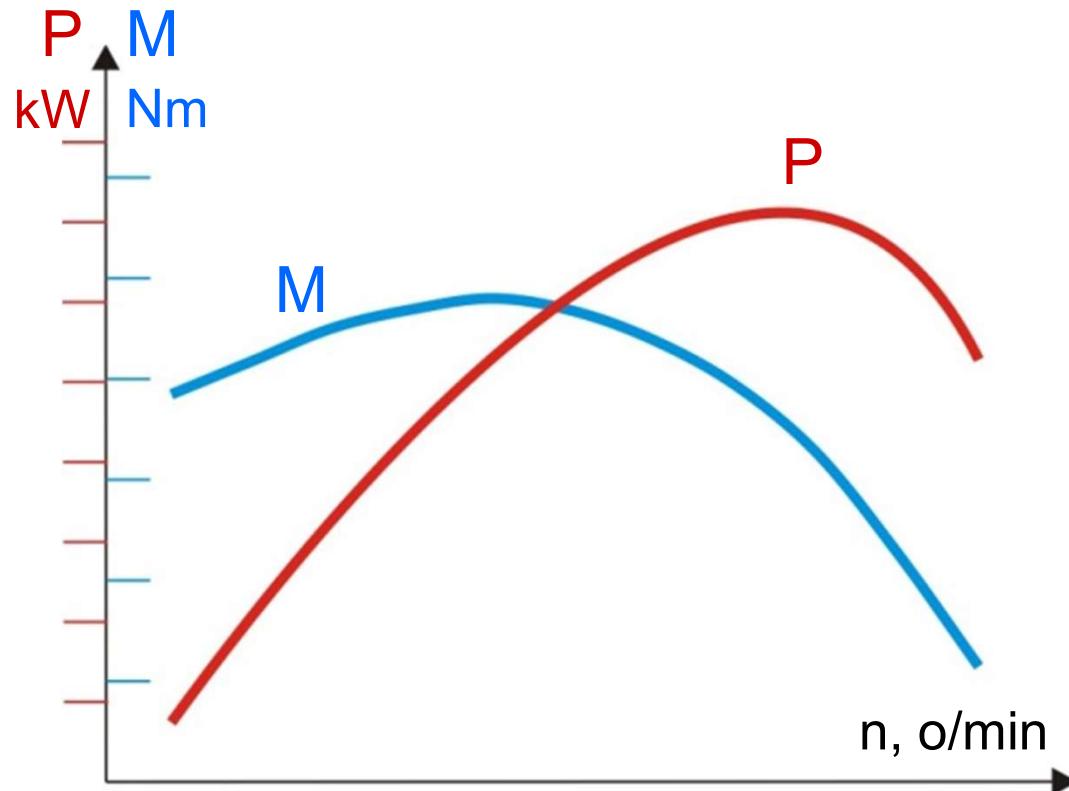

Brzinska karakteristika motora

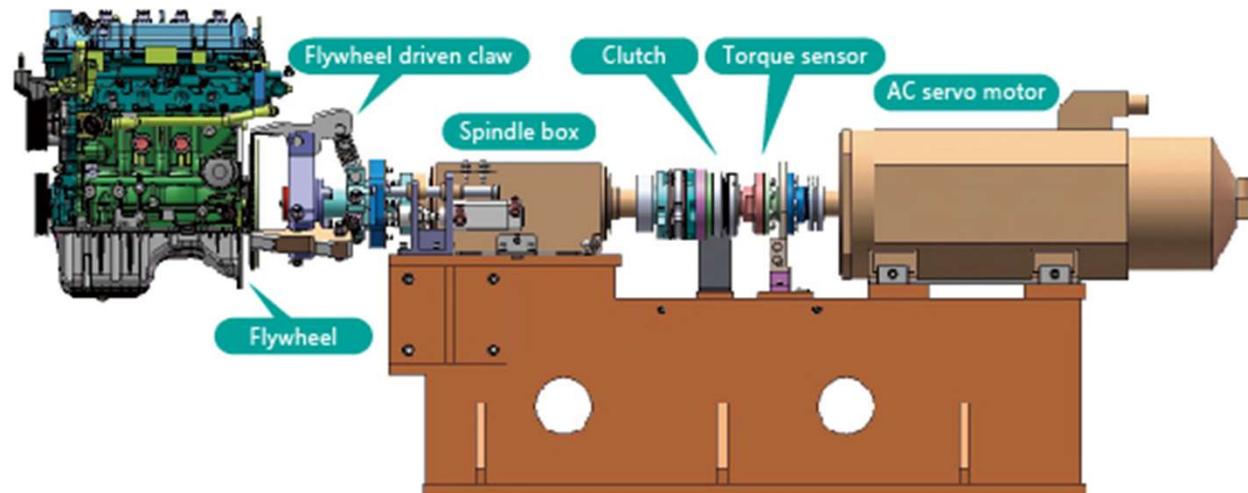
Definicija: brzinska karakteristika predstavlja zavisnost nekog parametra motora (*nas ovde interesuju uglavnom samo obrtni moment M i/ili snaga P...*) od broja obrtaja motora n, **pri konstantnom opterećenju motora** (*uprošćeno i ne do kraja korektno rečeno: pri konstantnom položaju pedale za gas*).

Napomena: krive M i P nisu nezavisne – $P = Mn/9554!$

Način snimanja brzinske karakteristike obrtnog momenta motora

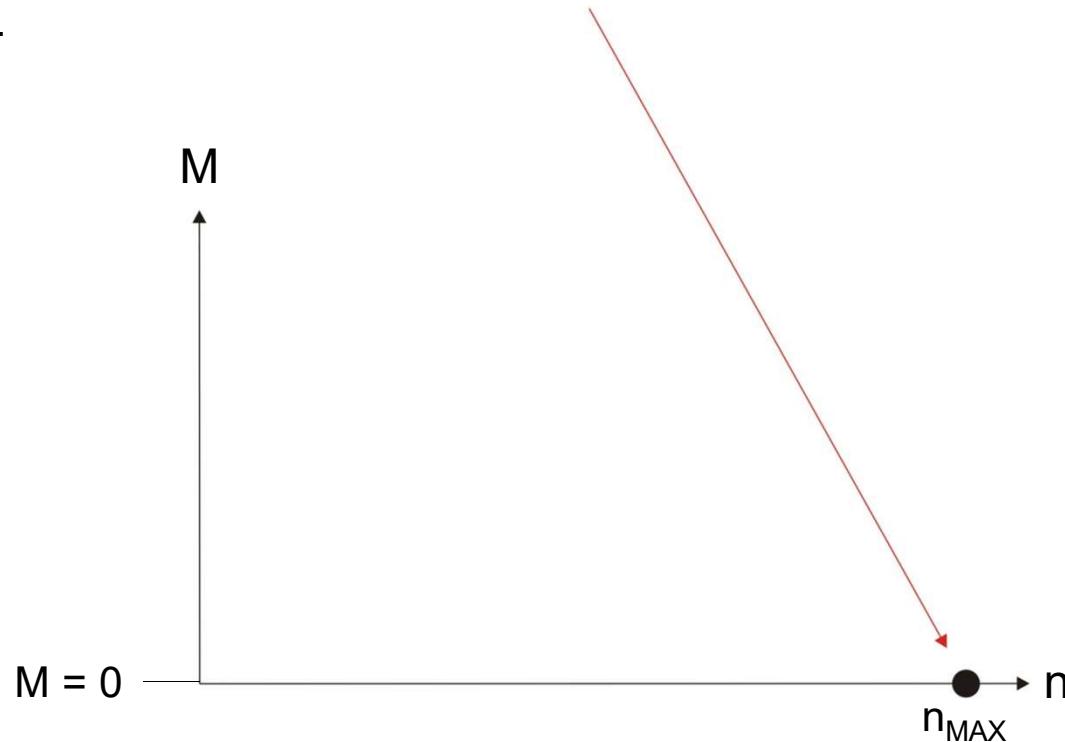
- Napomena: prikaz procesa snimanja brzinske karakteristike motora se ovde daje krajnje uprošćeno i uz izvesna odstupanja, ne u funkciji detaljnog izučavanja samog procesa već radi produbljivanja razumevanja načina na koji se brzinska karakteristika koristi za određivanje vučno-dinamičkih performansi vozila.
- Snimanje se vrši pomoću odgovarajućeg laboratorijskog postrojenja – probnog stola za ispitivanje motora sa mogućnošću merenja obrtnog momenta, broja obrtaja itd.
- Motor se spreže sa motorskom kočnicom, uređajem koji može da optereti motor zadatom vrednošću obrtnog momenta

Izvor: www.w-ibeda.com

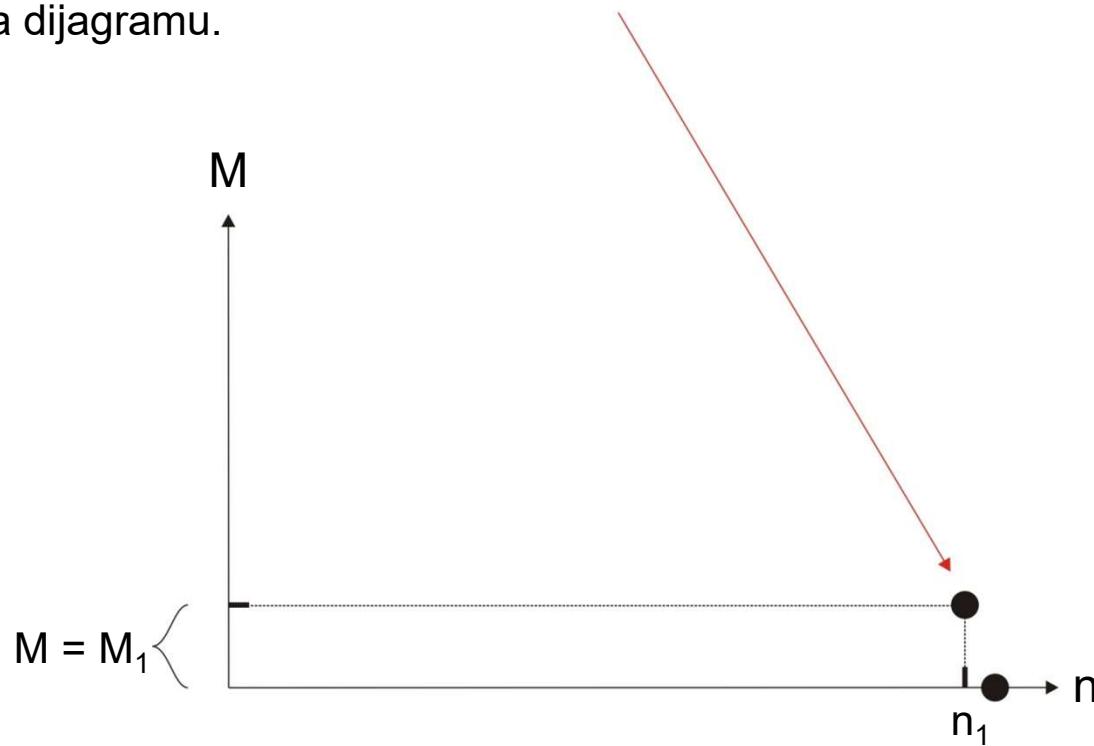
Način snimanja brzinske karakteristike obrtnog momenta motora

- Motor se podesi na režim konstantnog opterećenja; pri snimanju najvažnije, tzv, spoljne karakteristike, opterećenje iznosi 100% ("pun gas").
- Kada kočnica ne optereće motor, tada je i izlazni moment motora takođe 0 (Treći Njutnov zakon!), a broj obrtaja maksimalan (*kao kada se pritisne "gas do daske" sa menjačem u neutralnom položaju*); na dijagramu je prikazan položaj radne tačke motora za ovaj slučaj.

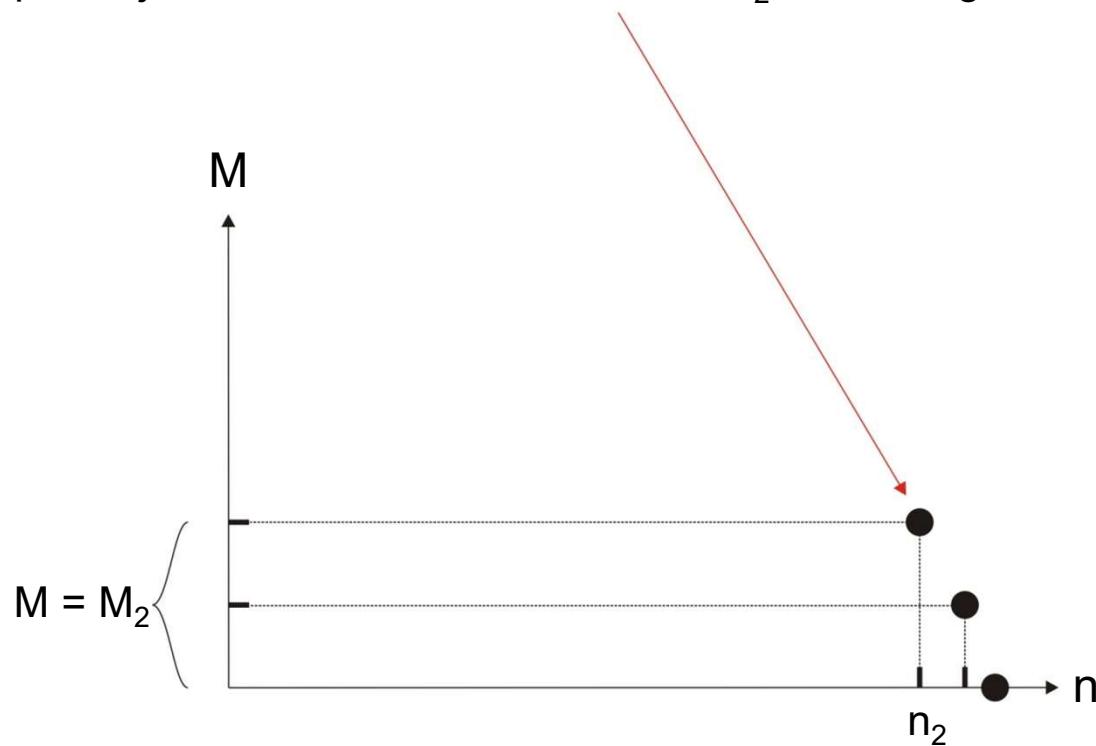
Način snimanja brzinske karakteristike obrtnog momenta motora

- Zatim se malo poveća moment kojim kočnica optereće motor, na neku vrednost M_1 . Prema 3. Njutnovom z., motor mora proizvesti isti ovaj moment. Pri tome broj obrtaja malo padne zbog opterećenja, na neku vrednost n_1 . Nova radna tačka motora je prikazana na dijagramu.

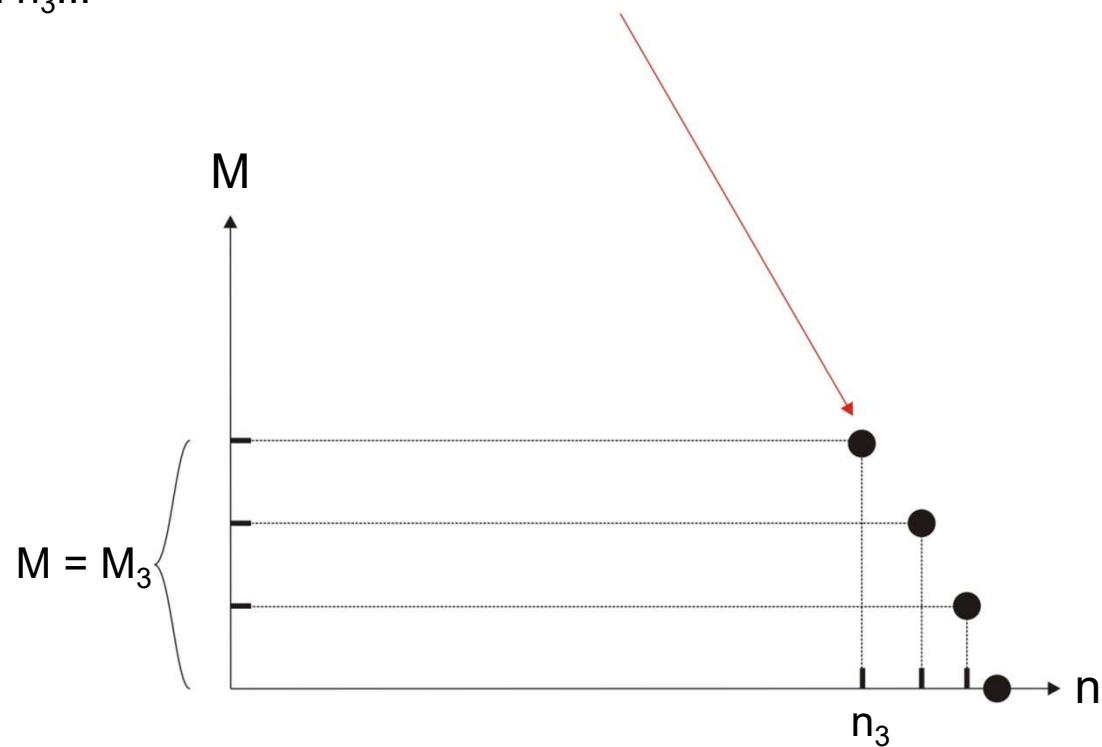
Način snimanja brzinske karakteristike obrtnog momenta motora

- Postupak se ponavlja sa nekim novim momentom M_2 , kome odgovara broj obrtaja n_2 ...

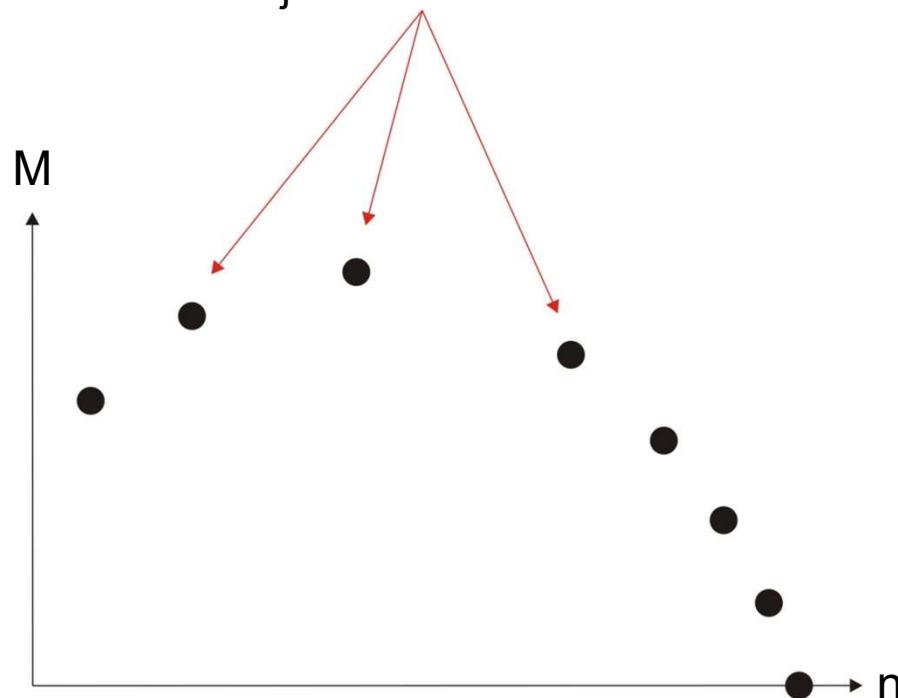
Način snimanja brzinske karakteristike obrtnog momenta motora

- ... zatim M_3 i n_3 ...

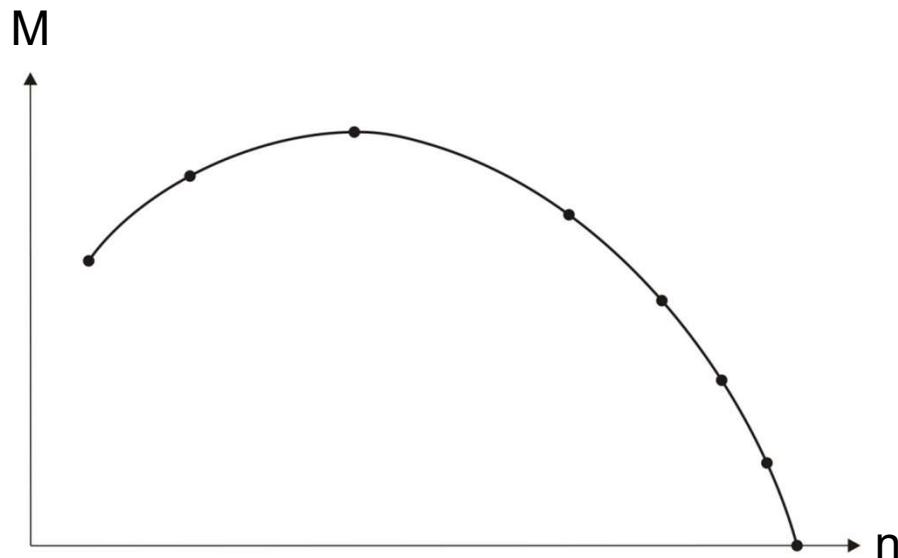
Način snimanja brzinske karakteristike obrtnog momenta motora

- ... i tako redom, za jedan određen broj radnih tačaka ...

Način snimanja brzinske karakteristike obrtnog momenta motora

- ... koje, spojene, daju krivu brzinske karakteristike obrtnog momenta motora.

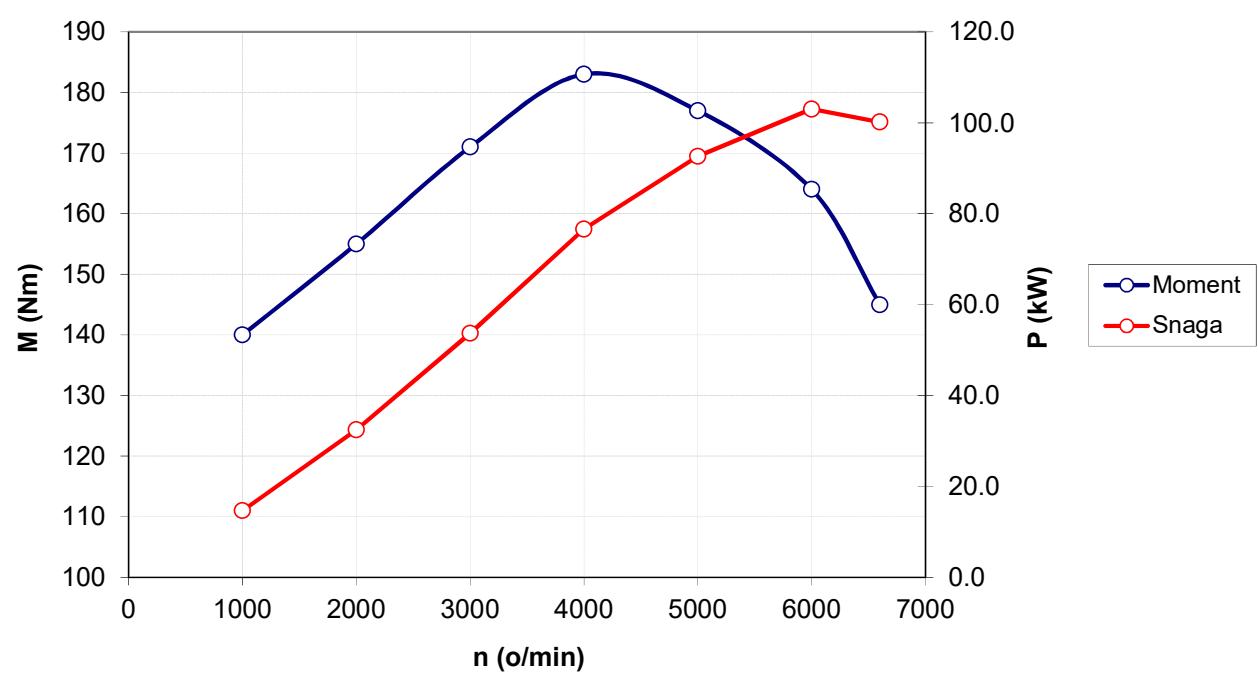
Brzinska karakteristika obrtnog momenta i snage motora

Na osnovu brzinske karakteristike obrtnog momenta određene na prethodno opisan način, za svaku vrednost broja obrtaja n snaga se izračunava iz relacije $P = M \cdot n / 9554$, i tako se dobija brzinska karakteristika snage motora.

Primer:

n (o/min)	1000	2000	3000	4000	5000	6000	6600
M (Nm)	140	155	171	183	177	164	145
P (kW)	14.7	32.4	53.7	76.6	92.6	103.0	100.2

$$\rightarrow P = M \cdot n / 9554 \text{ (kW)}$$

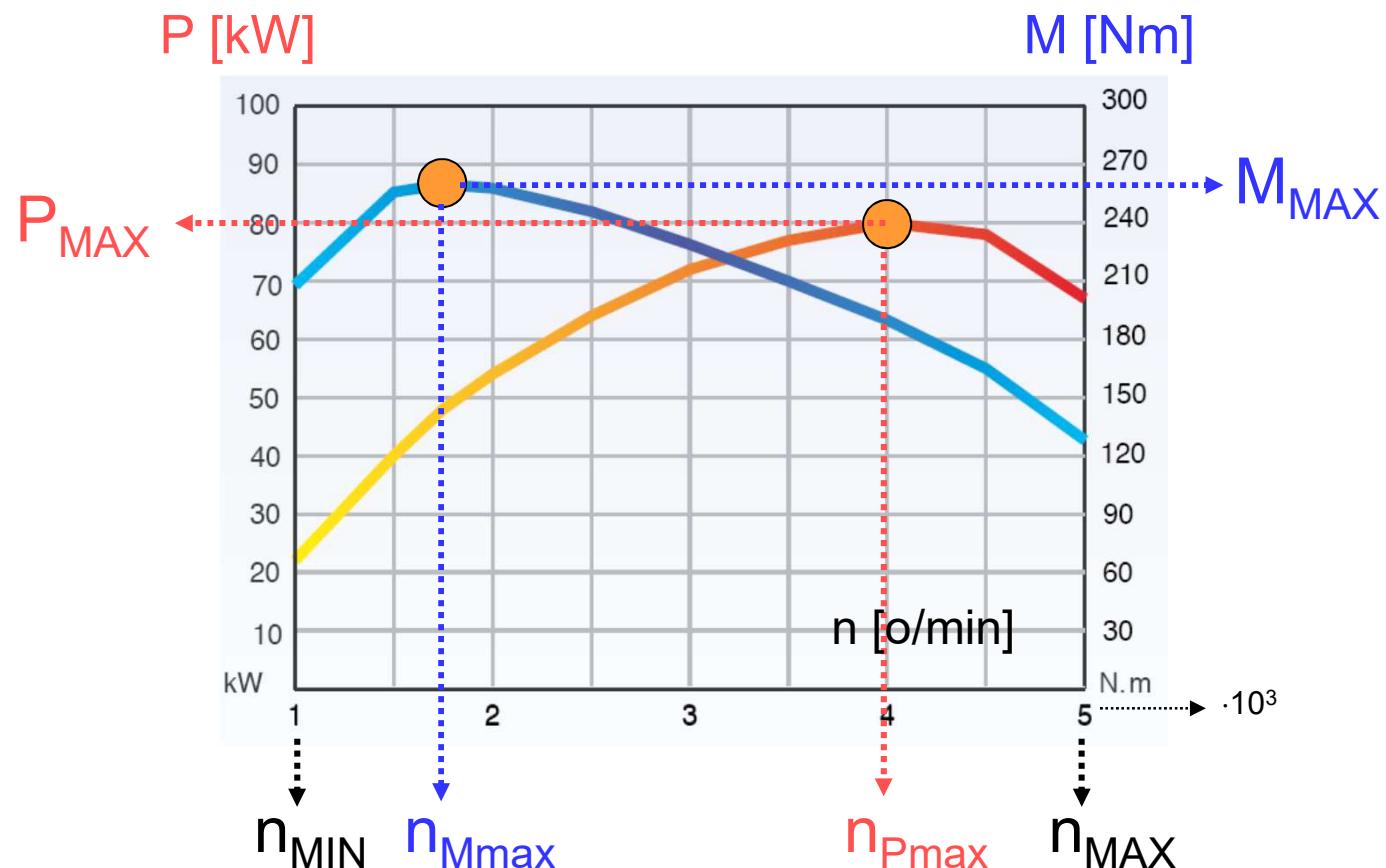

Brzinska karakteristika obrtnog momenta i snage motora

Neke karakteristične vrednosti brzinske karakteristike motora od značaja za vučno – dinamičke performanse vozila: (Prikaz: Sledeći slajd)

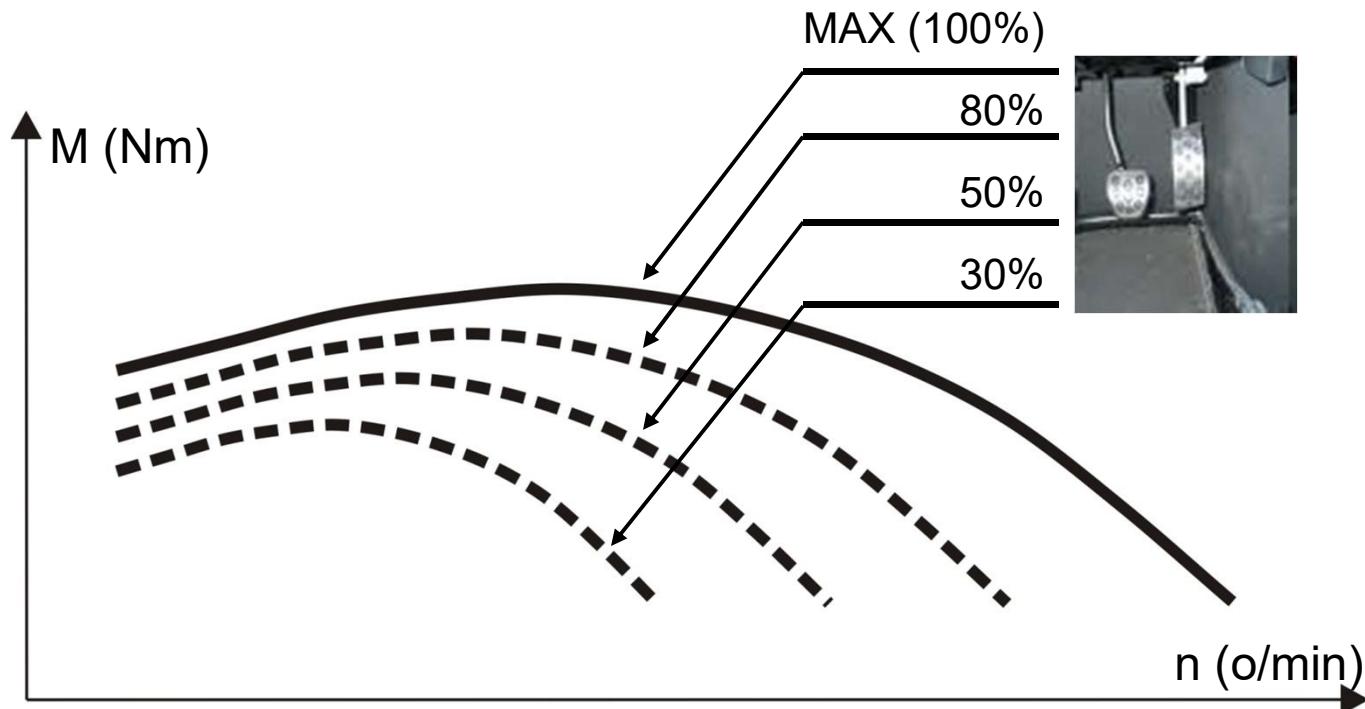
- minimalni broj obrtaja motora n_{MIN}
- broj obrtaja motora pri maks. obrtnom momentu n_{Mmax}
- maksimalni obrtni moment M_{MAX}
- broj obrtaja motora pri maksimalnoj snazi n_{Pmax}
- maksimalna snaga P_{MAX}
- maksimalni broj obrtaja motora n_{MAX}

Brzinska karakteristika obrtnog momenta i snage motora

Spoljna vs. parcijalne brzinske karakteristike

- Pored spoljne brzinske karakteristike, koja se odnosi na puno opterećenje (100%), mogu se odrediti i karakteristike na nekom manjem opterećenju (<100%)
- Npr. 15%, 30%, 50%, 80%...
- Položaj organa za regulaciju opterećenja motora ("gas") mora prilikom snimanja biti u konstantnom položaju.

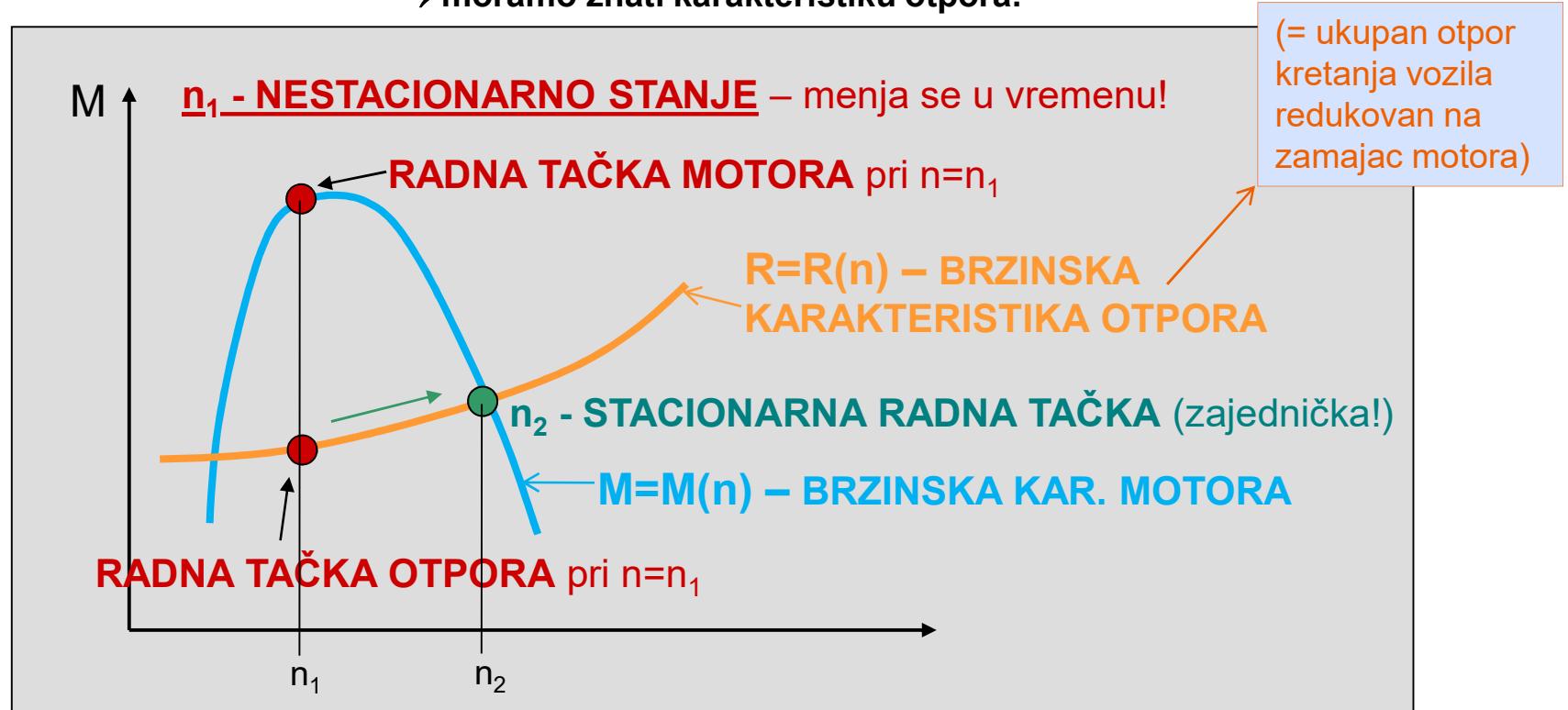
Određivanje radnog režima motora

RADNI REŽIM MOTORA = trenutna vrednost broja obrtaja (n) i momenta (M) odnosno snage (P)

Motor nema jednu vrednost za brzinu i snagu, nego se one mogu menjati u nekom intervalu!

Šta određuje trenutnu snagu tj. moment i broj obrtaja motora?

→ moramo znati karakteristiku otpora!

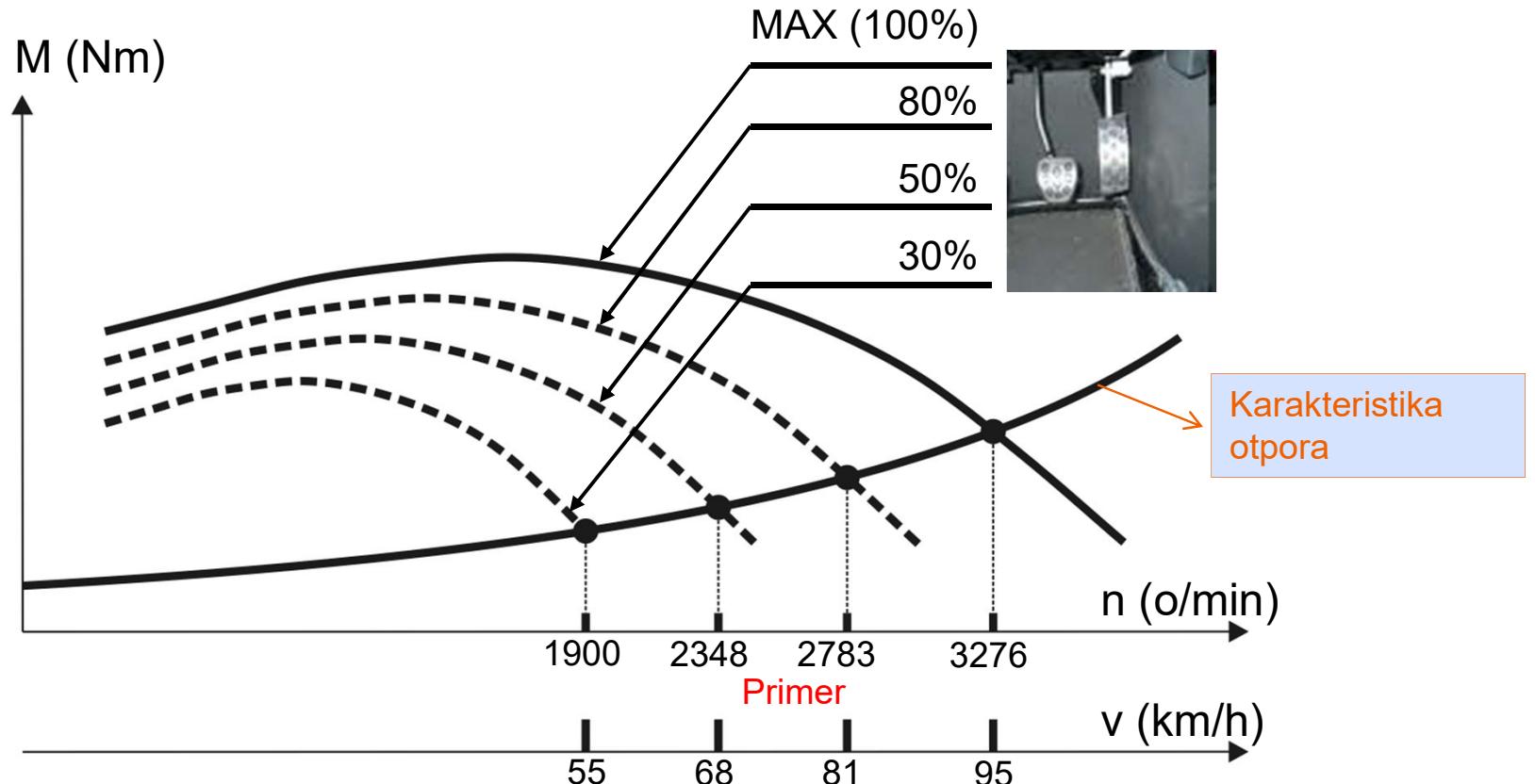

$n_1 \rightarrow$ pogonski moment veći od momenta otpora, motor ubrzava (2. Njutnov zakon!)

$n_2 \rightarrow$ momenti izjednačeni, statička ravnoteža momenata motora i otpora, nema ubrzavanja, br. obrtaja konstantan

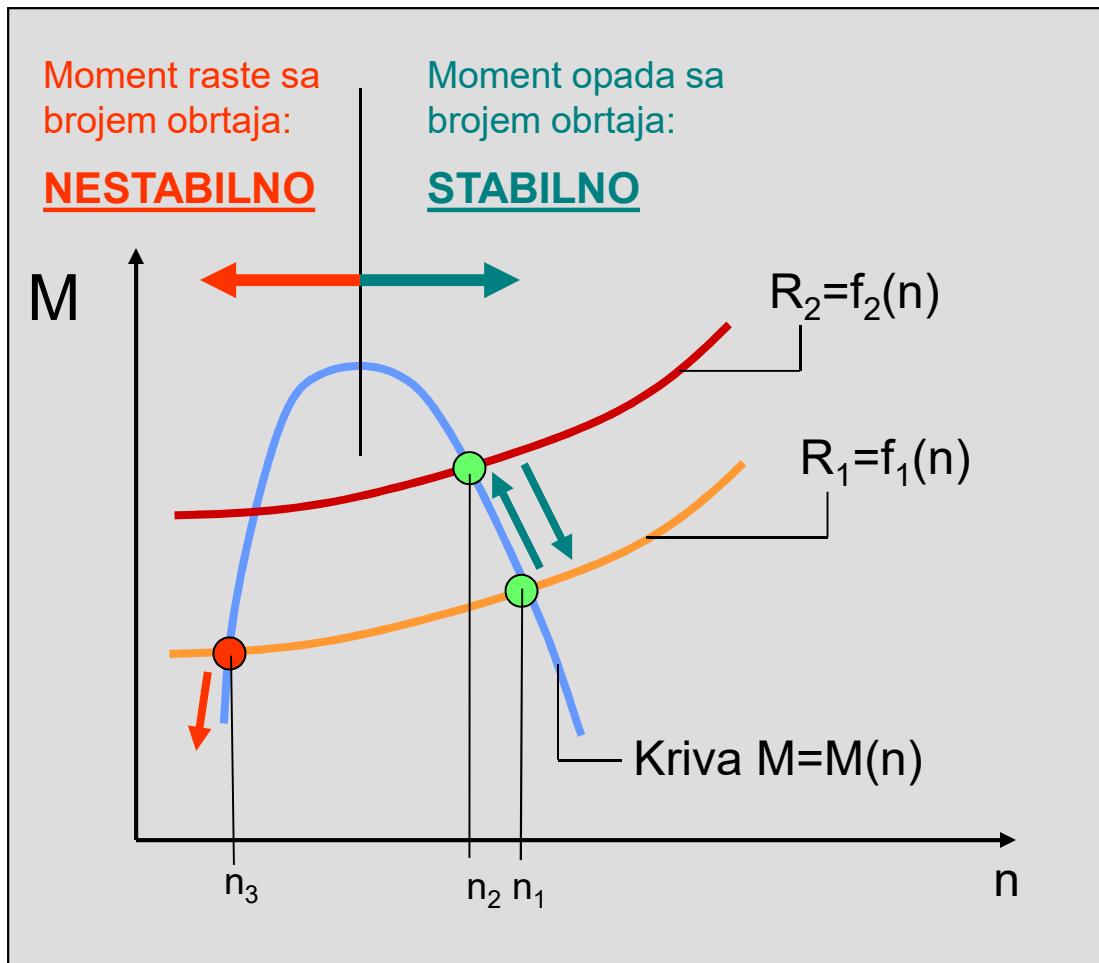
Princip regulacije brzine vožnje

Princip regulacije brzine pomoću pedale za gas zasniva se na tome da vozač zapravo odabira odgovarajuću parcijanu karakteristiku koja daje željenu brzinu kretanja (brzina kretanja i broj obrtaja motora su linearno proporcionalni → detaljnije u nastavku).

Stabilnost radnog režima

☞ Objašnjenje na sledećem slajdu

$$(\omega = \pi \cdot n / 30)$$

Stabilnost radnog režima

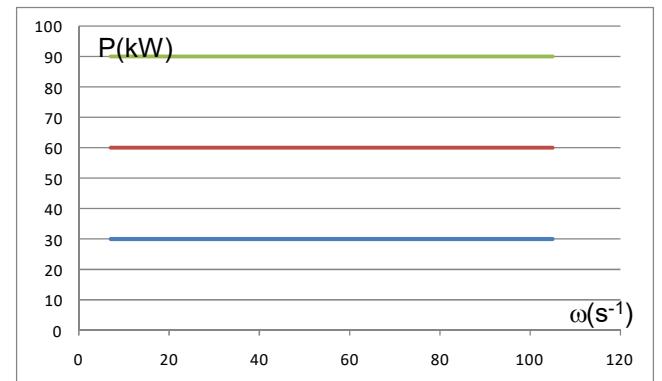
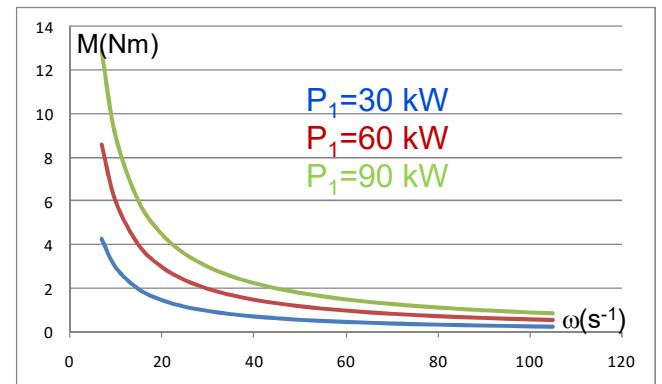
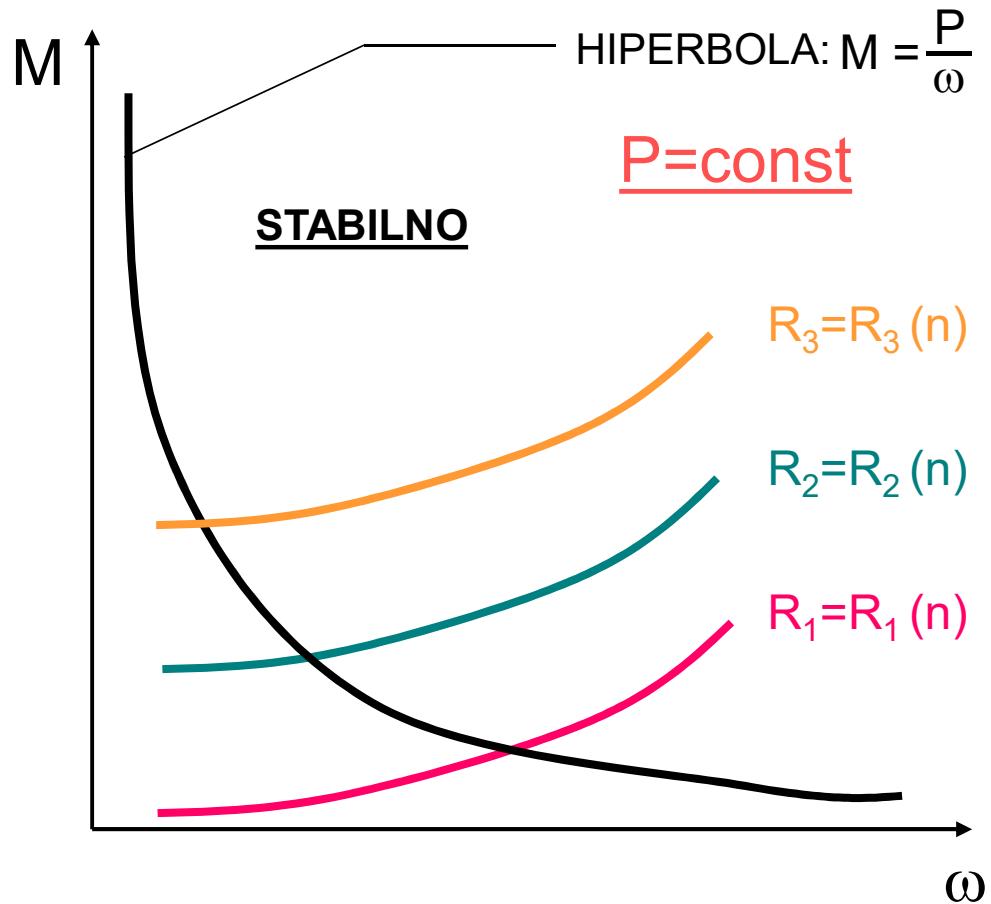
- Posmatra se rad motora pri broju obrtaja n_1 , sa krivom otpora R_1 .
  - Pretpostavimo da se otpor povećao sa R_1 na R_2 (uzbrdica, pojačani vетар);
  - U prvom trenutku motor i dalje radi sa brojem obrtaja n_1 ; Pošto je za tu tačku moment otpora veći od momenta motora, motor usporava
  - **Sa padom broja obrtaja moment motora raste**; pri dostizanju broja obrtaja n_2 , momenti se ponovo izjednačavaju i motor na tom broju obrtaja nastavlja da radi stacionarano;
  - Ukoliko otpor ponovo opadne na prvobitnu karakteristiku R_1 , moment motora postaje veći od momenta otpora, pa motor ponovo ubrzava do prvobitnog radnog režima tj. broja obrtaja n_1 i nastavlja da ponovo radi stacionarno.
  - Ovakav režim rada je **STABILAN**.
- Posmatra se rad motora pri broju obrtaja n_3 , takođe sa krivom otpora R_1 .

- Ukoliko se otpor sada ponovo poveća sa R_1 na R_2 , po prethodno opisanom principu motor usporava;
- Međutim, sada se **sa smanjenjem broja obrtaja smanjuje i moment**, pa dalje usporava i na kraju se potpuno se zaustavlja ("guši")
- Ovaj režim rada je **NESTABILAN**.

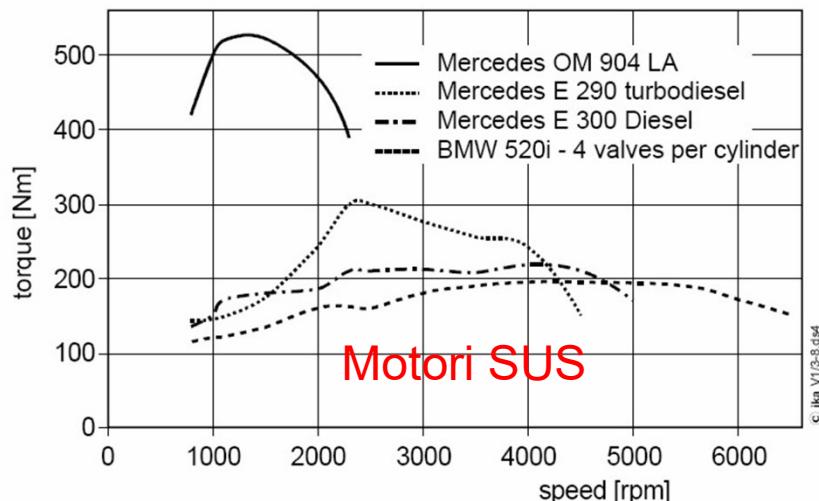
Idealna pogonska karakteristika - hiperbola

- (Prikaz: Sledeci slajd)
- Kriva obrtnog momenta u obliku hiperbole podrazumeva krivu snage u obliku horizontalne prave linije $\Rightarrow$ raspoloživa snaga takvog motora bi bila dostupna na bilo kom broju obrtaja $\Rightarrow$ bolje ekonomsko iskorišćenje resursa
- Rad motora sa takvom pogonskom krivom je uvek stabilan, pri bilo kojoj promeni opterećenja motor bi se prilagodio i zauzeo stabilan radni režim
- Zbog $M \rightarrow \infty$ kad $n \rightarrow 0$ i obrnuto, takav motor nije moguće realizovati ali karakteristike nekih motora se u nekom rangu brojeva obrtaja mogu manje ili više približiti ovoj idealnoj karakteristici.

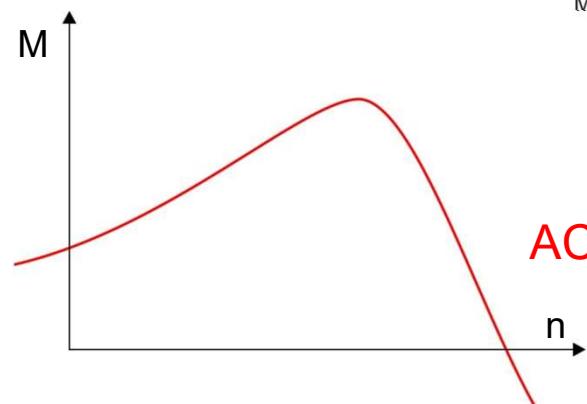
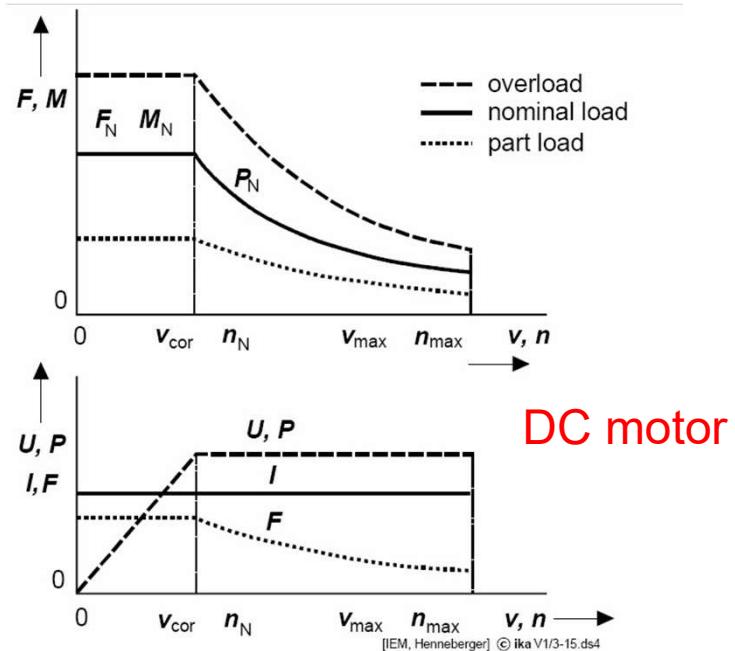
Idealna pogonska karakteristika - hiperbola

Primeri tipičnih brzinskih karakteristika nekih motora

Izvor: Wallentowitz Lngsd. 2004

AC motor - asinhroni